

Beskrivning Anvisningen behandlar innehållet i och utarbetandet av handlingen över verksamhetsprinciperna samt praxis för information till allmänheten om <u>inrättningarna för verksamhetsprinciperna</u>.
Målgrupper Anvisningen är avsedd för verksamhetsutövare vars befintliga eller planerade verksamhet innehåller omfattande industriell hantering eller upplagring av farliga kemikalier (inkl. explosiva varor, flytgas och naturgas). Anvisningen kan också utnyttjas av konsulter och tillsynsmyndigheter.
Observera En central ändring i anvisningen är Tukes processsäkerhetssystemhelhet.
Lagstiftning Lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005) Statsrådets förordning om övervakning av hantering och upplagring av farliga kemikalier (685/2015)
Giltighetstid tills vidare
Upphäver anvisningen (datum, nr)

DOKUMENT ÖVER VERKSAMHETSPRINCIPER

Inledning

Enligt statsrådets förordning om övervakning av hanteringen och upplagringen av farliga kemikalier (685/2015) ska verksamhetsutövaren utarbeta sina verksamhetsprinciper för förebyggande av olyckor samt sammanställa dem till ett dokument (handling om verksamhetsprinciper), om de mängder farliga kemikalier som anges i 6 § i förordningen överskrids i produktionsanläggningen.

I dokumentet skall verksamhetsutövaren redogöra för sina verksamhetsprinciper för förebyggande av storolyckor och andra kemikalieolyckor. Vid upprättandet av dokumentet skall kraven i förordningen iakttas med beaktande av risken för storolyckor och andra olyckor i produktionsanläggningen.

Lagstiftningen om dokumentet om verksamhetsprinciperna grundar sig på Europeiska unionens direktiv om bekämpning av storolyckor orsakade av farliga ämnen (2012/18/EU, Seveso III-direktivet). Skyldigheten gäller även explosiva varor.

Anvisningens bindande verkan och ändringar

I denna anvisning presenteras bestämmelserna om dokumentet över verksamhetsprinciperna. Dessutom ger Tukes anvisningar som förtydligar kraven på dokument i förordningen (685/2015). Dessa anvisningar är inte bindande. Dessutom innehåller anvisningen förtydliganden som gäller utseendet av driftsövervakare för kemikalier och deras uppgifter. Dessa kan också tillämpas på sådana produktionsanläggningar som inte är skyldiga att utarbeta ett särskilt dokument om verksamhetsprinciperna.

Anvisningens ändringshistorik

datum	Ändringar
2014	Ursprunglig anvisning
08/2015	Beaktande av förordning 685/2015 i anvisningen
10/2024	Uppdaterad enligt Tukes processsäkerhetssystemhelhet. Ändringarna har markerats i texten med varselfärg . Små ändringar i anvisningens struktur har gjorts.

Godkännande

Anvisningen har godkänts av chefen för Industrienheten vid Tukes Kirsi Levä på föredragning av gruppchef Kati Hietamäki. Dokumentet har undertecknats elektroniskt. Det ursprungliga elektroniska dokumentet kan vid behov begäras från Tukes registratorskontor.

Innehållsförteckning

1. SKYLDIGHET ATT UPPRÄTTA ETT DOKUMENT ÖVER VERKSAMHETSPRINCIPERNA	4
2. INFORMATION TILL ALLMÄNHETEN	4
3. INNEHÅLLET I DOKUMENTET ÖVER VERKSAMHETSPRINCIPERNA	5
3.1 Allmänt	5
3.2 Verksamhetsprinciper och säkerhetsledningssystemet	6

1. SKYLDIGHET ATT UPPRÄTTA ETT DOKUMENT ÖVER VERKSAMHETSPRINCIPERNA

Enligt 6 § i statsrådets förordning om övervakning av hanteringen och upplagringen av farliga kemikalier (685/2015) ska en verksamhetsutövare som bedriver omfattande hantering och upplagring av kemikalier upprätta ett dokument över verksamhetsprinciperna, om summan av relationstalen som beräknats utifrån mängden kemikalier i produktionsanläggningen och som fastställts i 6 § i förordningen överskrids. I dokumentet redogörs för verksamhetsprinciperna och säkerhetsledningssystemet för att förebygga storolyckor och andra olyckor i samband med hantering och upplagring av farliga kemikalier.

Skyldigheten gäller en del av de storskaliga produktionsanläggningarna, säkerhetsutredningsanläggningarna redogör för sina verksamhetsprinciper som en del av säkerhetsrapporten.

Bestämmelser om verksamhetsprinciperna och innehållet i dokumentet finns i 13 § i förordning 685/2015 och i bilaga III till förordningen.

När en ny produktionsanläggning grundas eller sådana förändringar görs i en befintlig anläggning som kräver Säkerhets- och kemikalieverkets (Tukes) tillstånd, dokumentet över verksamhetsprinciperna eller ett uppdaterat sammandrag av den eller någon annan motsvarande utredning om de verksamhetsprinciper som fastställts för förebyggande av olyckor och om säkerhetsledningssystemet bifogas till ansökan.

Dokumentet över verksamhetsprinciperna ska granskas i samband med sådana förändringar som har betydande konsekvenser för riskerna i samband med storolyckor. Dokumentet skall dock justeras och uppdateras minst vart femte år.

2. INFORMATION TILL ALLMÄNHETEN

Enligt 31 § i kemikaliesäkerhetslagen (390/2005) ska en verksamhetsutövare som är skyldig att upprätta ett dokument över verksamhetsprinciperna informera om säkerhetsåtgärderna i produktionsanläggningen och om de förhållningsregler som gäller vid en storolycka. Informationen ska hållas uppdaterad och sammanställas i ett enda dokument samt varaktigt hållas tillgänglig för allmänheten även i elektronisk form.

Information om innehållet i meddelandet finns i bilaga VI till förordning 685/2015, punkterna 1–8. Kraven på information till allmänheten har också fastställts i Tukes [processsäkerhetssystem i sin helhet](#).

3. INNEHÅLLET I DOKUMENTET ÖVER VERKSAMHETSPRINCIPERNA

3.1 Allmänt

Dokumentet ska innehålla de uppgifter om produktionsanläggningens verksamhetsprinciper och **säkerhetssystem** som behövs för att förebygga olyckor i samband med storolyckor och **hantering och upplagring av andra farliga kemikalier** i produktionsanläggningen.

Dokumentet och de anvisningar som getts utifrån den ska vara tillräckliga med beaktande av olycksrisken i produktionsanläggningen.

Säkerhetsledningssystemet består av sju delområden. Bild 1 visar dessa delområden och deras viktigaste innehåll.

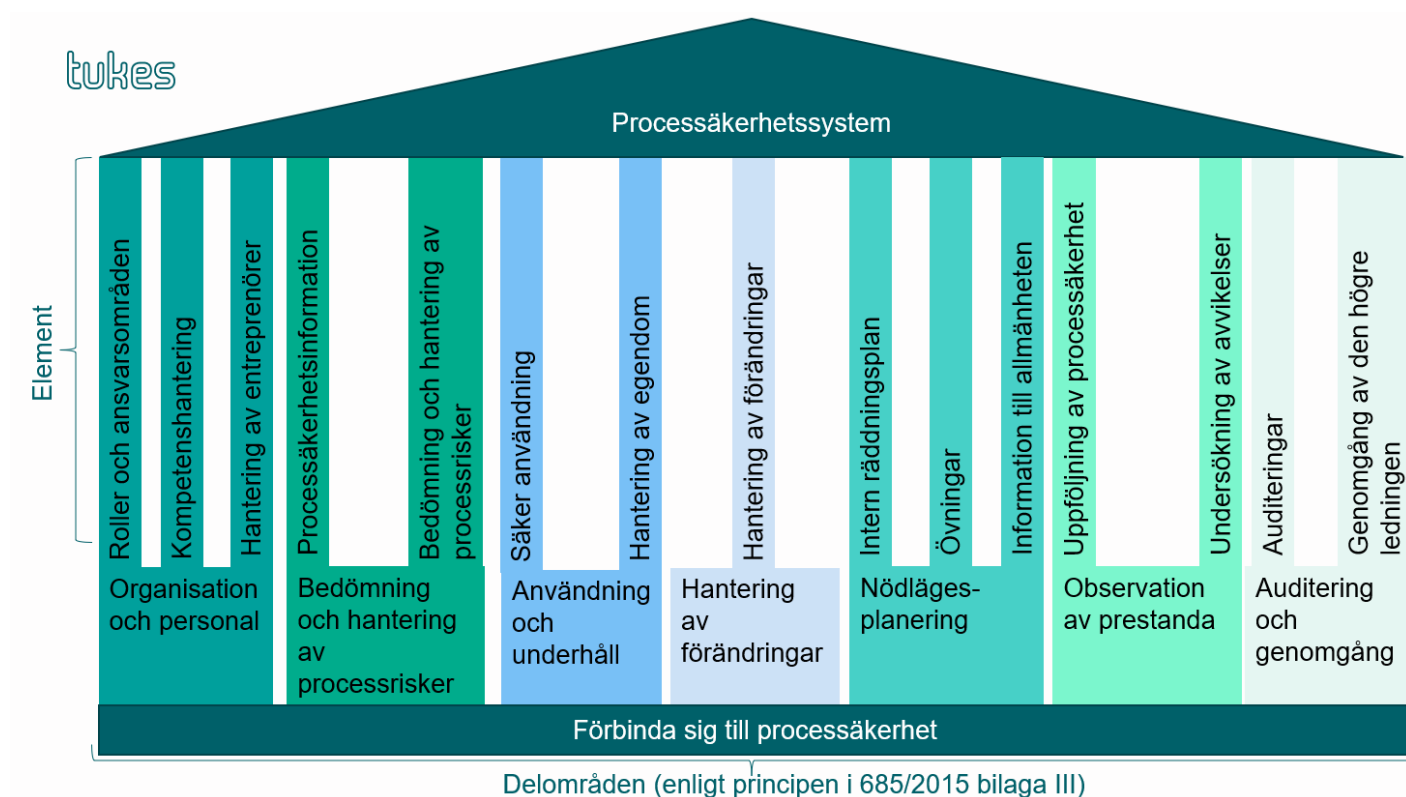

Bild 1. Tukes modell för processäkerhetssystem.

Beskrivningen av varje delområde presenteras i punkt b)–h i kapitel 3.2. Kraven på delområdet i [Tukes processäkerhetssystem](#) har länkats till rubrikerna för delområdet i fråga.

Dokumentet över verksamhetsprinciperna kompletteras med en bedömning av säkerhetsledningssystemets tillstånd som gjorts med Tukes [bedömningsverktyg](#) för processäkerhetssystem.

3.2 Verksamhetsprinciper och **säkerhetsledningssystemet**

a) Mål

De verksamhetsprinciper som syftar till att förebyggande storolyckor ska presenteras skriftligen och de ska innehålla de allmänna mål och handlingssätt för begränsning av risken för storolyckor som verksamhetsutövaren har fastställt.

I dokumentet över verksamhetsprinciperna presenteras de allmänna målen för förbättring av **process**säkerheten, enligt vilka ledningen förbinder sig att utveckla produktionsanläggningens verksamhet. Målen preciseras till målsättningar, för vilka en tidsfrist fastställs.

b) **Organisation och personal**

Uppgifter och ansvarsområden för personal som deltar i hanteringen av risker för storolyckor på alla organisationsnivåer samt åtgärder för att öka medvetenheten om behovet av kontinuerlig förbättring av säkerhetskulturen; fastställande av personalens utbildningsbehov och ordnande av utbildning samt deltagande av personal som är viktig med tanke på säkerheten och underleverantörer som arbetar vid produktionsanläggningen.

Av dokumentet över verksamhetsprinciperna ska framgå namnen på och ansvarsområdena för den person som ansvarar för att principerna följs, driftsövervakaren och andra personer som bistår de ansvariga personerna.

Den person som ansvarar för verksamhetsprinciperna, driftsövervakaren och andra personer som bistår ansvarspersonerna ska utses och deras ansvarsområden fastställas skriftligen och de ska vara allmänt kända i produktionsanläggningen. Verksamhetsutövaren (den högsta ledningen) är skyldig att försäkra sig om att personerna har möjlighet att utföra sina uppgifter.

Ovan nämnda saker kan presenteras med hjälp av ett organisationsschema, befattningsbeskrivningar och andra motsvarande dokument. Olika ansvarspersoners uppgifts- och omvårdnadsområden bör presenteras tillräckligt noggrant och tydligt för att undvika oklarheter.

Driftsövervakare

Alla produktionsanläggningar som bedriver omfattande industriell hantering och upplagring ska ha en person som känner till bestämmelserna och föreskrifterna om kemikalier (driftsövervakare). En produktionsanläggning kan ha flera driftsövervakare.

Verksamhetsutövaren ska se till att driftsövervakarna har tillräckliga förutsättningar att sköta sina uppgifter, såsom möjlighet att påverka de brister som observerats och möjlighet att upprätthålla tillräcklig kompetens. Verksamhetsutövaren ska ha en uppdaterad förteckning över driftsövervakarna.

Förteckningen presenteras i samband med Tukes inspektioner.

Driftsövervakaren ska avlägga Tukes behörighetsprov före utnämningen. Verksamhetsutövaren ska definiera övriga krav.

Person som ansvarar för verksamhetsprinciperna

Produktionsanläggningen ska ha en person som ansvarar för att verksamheten vid anläggningen följer de uppgjorda verksamhetsprinciperna så att säkerhetsverksamheten vid produktionsanläggningen är planmässig och målinriktad och att förebyggande åtgärder grundar sig på identifiering av de risker som verksamheten medför.

Personen som ansvarar för verksamhetsprinciperna har inga formella behörighetskrav som följer av kemikaliesäkerhetslagstiftningen.

Ansvarspersonernas uppgifter

Personen som ansvarar för verksamhetsprinciperna och driftsövervakaren ser till att verksamheten i produktionsanläggningen följer bestämmelserna och föreskrifterna om kemikalier samt tillståndsvillkoren. Den ansvariga personens och driftsövervakarnas namn och ansvarsområden presenteras i dokumentet över verksamhetsprinciperna.

Typiska uppgifter för den person som ansvarar för verksamhetsprinciperna är till exempel

- ansvar för genomförandet, upprätthållandet och utvecklingen av verksamhetsprinciperna
- uppföljning av hur säkerhetsmålen har uppnåtts

Personen som ansvarar för verksamhetsprinciperna och driftsövervakaren kan vara samma person.

Utbildning och introduktion

I handlingen över verksamhetsprinciperna presenteras förfaranden genom vilka man säkerställer att den egna personalen och personer som permanent eller tillfälligt arbetar på produktionsanläggningens område fungerar säkert i området. De personer som är verksamma vid produktionsanläggningen ska vara tillräckligt insatta i eventuella farliga situationer i anläggningen och i rätt verksamhet vid olyckor.

- c) **Bedömning och hantering av processrisker** (eller identifiering och bedömning av risker för storolyckor)

Beslut om och införande av lämpliga förfaranden så att eventuella risker för storolyckor vid normal eller onormal drift systematiskt kan identifieras, även i underleverantörsverksamhet, samt bedömning av sannolikheten för och svårighetsgraden av sådana olyckor.

I dokumentet över verksamhetsprinciperna beskrivs de fastställda och vid anläggningen införda förfarandena enligt vilka anläggningen systematiskt identifierar de risker för storolyckor som eventuellt förekommer i verksamheten samt bedömer deras sannolikhet och svårighetsgrad.

Identifieringen och bedömningen av faror ska utöver planeringsskedet även omfatta faror som orsakas av den verksamma anläggningens teknik, mänskliga beteende och organisationens verksamhet, inklusive underleverantörer.

d) Användning och underhåll (eller styrning av funktioner)

I bruktagande av och utfärdande av förfaranden om hur anläggningen och dess processer samt anordningarna ska användas och underhållas på ett säkert sätt samt om driftsstopp, beaktande av tillgänglig information om bästa praxis för övervakning och övervakning för att minska risken för systemstörningar, hantering och övervakning av risker i samband med åldrande och korrosion av anordningarna i produktionsanläggningen – inventering av anordningarna i produktionsanläggningen, planer och metoder för uppföljning och övervakning av anordningarnas tillstånd, lämpliga fortsatta åtgärder och nödvändiga korrigerande åtgärder.

I dokumentet över verksamhetsprinciperna beskrivs produktionsanläggningens

- anvisningar
- förhandsservice- och underhållssystem där man också ska beakta att anläggningen blir äldre
- förfarande för arbetstillstånd
- introduktion för, användning av och samarbete med underleverantörer
- passerkontroll.

Anvisningarna ska omfatta:

- anläggningens normala verksamhet (process, lastning och lossning av kemikalier, upp- och nedkörning av processen)
- säkra arbetssätt och användning av skyddsutrustning
- situationer som avviker från det normala (larm, nödstopp).

e) Hantering av förändringar

Fastställande och införande av förfaranden för planering av förändringar i befintliga produktionsanläggningar eller av nya anläggningar, processer och lager.

I dokumentet över verksamhetsprinciperna beskrivs de förfaranden som iakttas vid

produktionsanläggningen när förändringar görs. I förfarandena beaktas förutom permanenta förändringar även tillfälliga och brådskande förändringar.

I beskrivningen av förfarandena utreds

- vad som avses med förändring i produktionsanläggningen och vilka typer av och storlekar av förändringar förfarandena täcker (förändringar i utrustningen, processen, förfarandena, programvaran, personalen)
- vem som ansvarar för godkännandet av förändringarna,
- **genomförande av förändringar** (planering, byggande, inspektioner)
- grunderna för planering och placering av aggregat, rörsystem, byggnader och skyddsarrangemang (lagstiftning, standarder, anvisningar, specifikationer)
- hur riskerna i anslutning till förändringarna bedöms och resultaten beaktas
- hur förändringarna dokumenteras
- andra anvisningar om förändringar, till exempel anvisningar om vilka förändringar som kräver tillstånd eller anmälan till myndigheten
- hur information och utbildning om förändringar arrangeras.

f) **Nödlägesplanering**

Tillägnande och införande av förfaranden som gör det möjligt att identifiera förutsägbara nödsituationer genom systematisk analys samt utforma, pröva och revidera den interna räddningsplanen och på så sätt hantera sådana nödsituationer.

Verksamhetsutövaren ska göra upp en intern räddningsplan (28 § i lag 390/2005, 17 § i förordning 685/2015).

I dokumentet över verksamhetsprinciperna beskrivs hur

- den interna räddningsplanen hålls uppdaterad
- personalen hörs när den interna räddningsplanen utarbetas
- upprätthållandet och övningarna i räddningsfärdigheter har arrangerats.

g) **Observation av prestanda**

Fastställande och införande av förfaranden som gör det möjligt att fortlöpande bedöma hur verksamhetsutövarens verksamhetsprinciper och säkerhetsledningssystem för förebyggande av storolyckor har genomförts samt förfarandena för undersökning och korrigering åtgärder, om dessa mål inte uppnås. Dessa förfaringsätt ska omfatta ett system för rapportering av verksamhetsutövare vid storolyckor och tillbud, särskilt om det har förekommit brister i säkerhetsåtgärderna samt deras utrednings- och uppföljningsförfaranden med beaktande av tidigare erfarenheter.

Med **observation av prestanda** avses förfaranden och metoder med hjälp av vilka verksamhetsutövaren bedömer produktionsanläggningens säkerhetsnivå och hur de mål som anges i verksamhetsprinciperna har uppnåtts. För att möjliggöra uppföljningen och utvärderingen avvecklas de allmänna mål som presenteras i verksamhetsprinciperna till konkreta målsättningar på kortare sikt och vid behov vidare till enskilda åtgärder, vars genomförande kan följas upp och mätas.

I dokumentet över verksamhetsprinciperna redogörs säkerhetsmålen för verksamheten. Dessutom presenteras de mätare och andra metoder för datainsamling som används för att följa upp, mäta och bedöma säkerhetsnivån.

En tillförlitlig **observation av prestanda** förutsätter användning av både förhands- och efterhandsmätare. Särskilt processernas funktion och indikatorer som beskriver tillförlitligheten ska utvecklas utifrån riskbedömningar, olycksscenarier, felmodeller och riskhanteringsmekanismer (satsning på säkerhetskritiska punkter).

Förhandsmätare är bl.a. procenten planerade inspektioner och kalibreringar, oplanerade nedkörningar, genomförandet av planerade provtagningar, säkerhetsutbildningens omfattning, uppgifter om säkerhetsinitiativ eller personalenkäter i anslutning till säkerheten (attityder, arbetsklimat, engagemang). Exempel på efterhandsmätare är bland annat fel i anordningar, felfunktioner i övervaknings- och säkerhetsanordningar och obefogade larm, fel och felaktiga kalibreringar som observerats vid inspektionerna, avvikelser i råvarans eller produktens kvalitet, felaktiga kemikaliedoseringar, antalet olyckor och antalet utsläpp och läckage.

h) Auditering och genomgång

Tilläggande och införande av förfaranden för systematisk och regelbunden utvärdering av verksamhetsprinciperna för förebyggande av storolyckor samt säkerhetsledningssystemets effektivitet och ändamålsenlighet; en dokumenterad granskning av nivån på verksamhetsprinciperna och säkerhetsledningssystemet och uppdateringen av dessa.

Verksamhetsutövaren ska regelbundet bedöma om säkerhetsarrangemangen är tillräckliga för att uppnå de uppställda målen.

Lämpliga metoder för utvärderingen är interna auditeringar och den högre ledningens syner. I vissa produktionsanläggningar kan det vara ändamålsenligt att ersätta dessa med andra regelbundet återkommande sätt att gå igenom säkerhetsfrågor. Sådana är till exempel möten där man behandlar utvecklingen av indikatorer som beskriver säkerheten, underhållsnivån eller resultaten av riskbedömningarna och fastställer nödvändiga reparationsåtgärder samt nya säkerhetsmål.